

norsk lektorlag

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Oslo, 30.12.08

Høringsuttalelse om forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven

Vi viser til Kunnskapsdepartementet brev 04.11.08 der forslag til endringer i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven) og forslag til endringer i lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot (privatskolelova) sendes ut på høring.

Norsk Lektorlag har følgende kommentarer:

I: Plikt til forsterket opplæring i norsk/samisk og matematikk på 1.-4. årstrinn

Norsk Lektorlag er enig i departementets vurdering av det er behov for en tydeliggjøring av kommunens plikt til å sørge for et opplæringstilbud i tråd med ambisjonene. Norsk Lektorlag er også enig i at begynneropplæringen i lesing, skriving og matematikk er kritisk i forhold til elevenes videre faglige utvikling, og at der derfor er meget viktig å sikre nettopp dette området bedre. Norsk Lektorlag støtter derfor forslaget til ny § 2-2a i opplæringsloven og til § 3-4a i privatskoleloven. Vi vil imidlertid peke på det problematiske ved begrepet *forsterket opplæring*. Siden begrepet *forsterket opplæring* er så relativt, kan det bli vanskelig å kontrollere at lovendringen faktisk fører til bedre praksis på området. Det kan også være vanskelig å se hvordan begrepene *spesialundervisning*, *forsterket opplæring* og *tilpasset opplæring* skal skilles i praksis. Saken bør derfor følges spesielt nøye opp i forbindelse med den foreslåtte plikten til å utarbeide rapporter om tilstanden innenfor grunnopplæringen.

II: Bestemmelsene om organisering av elevene i grupper – om sosial tilhørighet

Norsk Lektorlag er enig i at elevenes sosiale behov, og behov for stabile grupper, bør sikres gjennom loven. En sterkt skiftende skolehverdag kan forverre situasjonen for elever som trenger fast struktur, og dette vil særlig gjelde elever med urolige hjemmeforhold. Skolesystemet bør derfor heller tendere mot konservative og forutsigbare organisasjonsformer enn eksperimenterende modernisering. Stadig innføring av "nye" begreper som "basegrupper", "baseareal", "formidlingsareal" osv. virker ofte fremmedgjørende, og det er derfor positivt at begrepet *klasse* gjeninnføres. Norsk Lektorlag vil dessuten peke på at elevenes sosiale behov vil variere med deres alder og modenhet. Sosial tilhørighet i en gitt gruppe kan være svært negativ dersom gruppedynamikken først er blitt stabilt dårlig. Retten til *stabile grupper* må ikke hindre muligheten for å omgruppere klasser der sosiale, faglig-pedagogiske eller praktiske grunner tilsier det.

Norsk Lektorlag mener at departementet forslag er en god løsning ved at elevene gis rett til stabil tilhørighet i klasse eller basisgruppe samtidig som man ivaretar behov for fleksibilitet gjennom inndeling i andre grupper etter behov og for deler av opplæringen. Norsk Lektorlag foreslår imidlertid en annen lovtekst.

Norsk Lektorlag mener at organiseringen aldri skal skje etter etnisk tilhørighet, og at den til vanlig ikke skal skje etter kjønn. Det kan derimot relativt ofte være behov for å dele elevene inn etter faglig nivå. Det er meget uheldig at inndeling av grupper etter faglig nivå omtales i en

sammenheng som skal verne elever mot (utilbørlig) diskriminering. På den måten kan lovens ordlyd legge opp til at faglig-pedagogisk begrunnet differensiering er like uønsket som rasediskriminering. Norsk Lektorlag mener at dagens intensjoner om *tilpasset opplæring*, tidligere kalt differensiering, i praksis gjennom mange år har slått feil. Dette vises blant annet i de store undersøkelsene om utviklingen i norske elevers læringsresultater. Skolesystemet makter verken å ta vare på de svakeste eller de flinkeste elevenes innenfor de ulike fagene. Forsterket tidlig innsats kan bøte på noe av dette, men skolene må også kunne drive organisatorisk differensiering i noe større grad enn i dag. Dette vil særlig være aktuelt på ungdomstinnnet og i videregående skole der elevenes faglige nivå vil variere meget sterkt innenfor ulike fag. Norsk Lektorlag forslår derfor en annen ordlyd i Opplæringsloven § 8-2 *Organisering av elevane i klasser eller basisgrupper. I opplæringa skal elevane delast i klasser eller basisgrupper som skal vareta deira behov for sosialt tilhør. For delar av opplæringa kan elevane delast i andre grupper etter behov, herunder behov for tilpassa oppæring. Organiseringa skal ikkje skje etter etnisk tilhør. Klassene, basisgruppene og gruppene skal til vanelg ikkje inndelast etter kjønn og skal ikkje vere større enn det som er pedagogisk formålstjenleg og tryggleiksmessig forsvarleg. Klassen eller basisgruppa skal ha ein eller fleire lærarar (kontaktlærar) som har særleg ansvar for dei praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjeremåla som gjeld klassen eller basisgruppa, mellom anna kontakten med heimane.*”

Departementet peker i sitt høringsnotat på at opphevingen av delingstallet for gruppe-/klassestørrelse ikke skulle medføre innsparinger. Norsk Lektorlag har erfart at skoleeiere dessverre ikke har fulgt opp disse intensjonene. Blant annet viser rapport fra Riksrevisjonen at mange skoleeiere unnlater å foreta en pedagogisk vurdering av om gruppestørrelsene er forsvarlige. Det er derfor behov for en innstamming og klargjøring av begrepet *pedagogisk forsvarleg*. Norsk Lektorlag foreslår derfor en endring slik at gruppene ikke skal være større enn det som er *pedagogisk formålstjenlig*. Også begrepet formålstjenlig er relativt og vanskelig kontrollerbart, men kan i større grad enn begrepet *forsvarlig* operasjonaliseres og gjøres til gjenstand for tilsyn. Det trengs klarere føringer overfor skoleeierne på dette området. Intensjonen om tilpasset opplæring, klarerer krav og tydeligere faglig underveisvurdering, både for svake og for sterke elever innen samtlige fag, kan ikke oppfylles dersom enkeltlærere ukentlig har ansvaret for 160 – 240 enkelelever, slik praksis er i fellesfagene i videregående skole i dag. Hvis det pedagogiske formålet er en summarisk og skjembasert samlebåndbehandling av elevene, kan antallet være et helt annet enn dersom formålet er å ivareta eleven som individ. Norsk Lektorlag mener at denne problematikken må følges opp ved tilsyn og ved den type rapportering som er omtalt i neste kapittel.

III: Plikt til å utarbeide årlig rapport om tilstanden innenfor grunnopplæringen

Norsk Lektorlag støtter forslaget. Det er viktig at rapportene er lett tilgjengelig for allmennheten og legges til grunn for foreldresamarbeidet ved skolene.

Norsk Lektorlag foreslår at også statistikk over elevfravær og utvikling av elevfravær blir tema for rapportering fra skoleeier. Norsk Lektorlag etterlyser nasjonal statistikk over elevfravær.

IV: Minoritetsspråklige elevers rett til utvidet opplæring i videregående opplæring

Norsk Lektorlag støtter departementets vurderinger og forslag.

V: Plikt til foreldresamarbeid i grunnskole- og videregående opplæring

Norsk Lektorlag vil peke på at det må bli tydelig at foreldresamarbeid foregår på to prinsipielt forskjellige måter, på individnivå og på kollektivt nivå gjennom representanter i FAU. Foreldres ansvar og rettigheter som formyndere for egen barn, og med retten til å ivareta egne barns

interesser tilsier at foreldre skal ha innflytelse over eget barns skolehverdag. Det er imidlertid ikke gitt at det én familie framfører på vegne av sitt barn er sammenfallende med forventninger og krav fra en annen familie på vegne av deres barn. I samarbeidet mellom hjem og skole må det presiseres hva som er skolens ansvar og myndighetsområde, og hva som er den enkelte foreldres.

Norsk Lektorlag mener at pliktig foreldresamarbeidet i videregående skole er problematisk siden flertallet av elevene er nær myndighetsalder. Det virker positivt på elevene at de opplever et skille der de forlater barndommen og får større ansvar for seg selv når det begynner i videregående skole. Dagens ordning med frivillige og lokale løsninger på behovet for foreldreinvolvering i videregående skole fungerer godt nok. En plikt til foreldresamarbeid i perioden fram til elevene oppnår myndighetsalder kan resultere i uønsket byråkratisering.

VI: Rett og plikt til fysisk aktivitet i grunnskoleopplæringen

Norsk Lektorlag stiller seg meget kritisk til dette forslaget som legger opp til obligatorisk deltakelse i aktiviteter som ikke reguleres av læreplaner i fag, og der det ikke skal stilles faglige kvalifikasjonskrav til dem som leder aktiviteten. Forslaget innbærer etter Norsk Lektorlags syn en helt nytt prinsipp der skolens mandat utvides og utviskes på en meget uheldig måte.

Dersom man innfører dette prinsippet, kan det lett utvides, både til flere timer og til flere områder for aktivitet. Norsk Lektorlag ønsker ikke at skolesystemet skal gis rett til å regulere elevenes aktiviteter utenom opplæringen i fagene, eller at skillene mellom skole og privatliv / fritid blir flytende. Norsk Lektorlag er enige i at økt fysisk aktivitet sikkert vil virke positivt på elevenes helse og dermed også på deres læringsevne, men denne gode hensikten forsvarer på ingen måte det forslaget som her er lagt fram.

Norsk Lektorlag er uenig i at rett og plikt til fysisk aktivitet i grunnskoleopplæringen ikke skal innebære undervisning utført av faglig kompetent personale. Det framlagte lovforslaget framstår som en form for økning av undervisningstimene i grunnskolen. Vi stiller spørsmål ved om dette er i tråd med regjeringens intensjoner i Soria Moria-erklæring som sier at man vil styrke opplæringen med flere undervisningstimer i grunnskolen.

Norsk Lektorlag mener at timetallet i kroppsøving bør utvides slik at timene til fysisk aktivitet reguleres av læreplanen i kroppsøving. Forslaget mangler faglig begrunnelse for at den fysiske aktiviteten ikke skal legges inn under kroppsøvingsfaget. Departementet skriver blant annet at det antar (...) *at to uketimer til fysisk aktivitet som del av en utvidet skoledag vil gi positive effekter på læringsmiljøet.* Norsk Lektorlag mener at det er større grunn til å anta en slik positiv effekt dersom den fysiske aktiviteten tilrettelegges en lærer eller lektor med god utdanning innen kroppsøvingsfaget. Elevenes holdninger til kroppsøvingsfaget er mest positive når oppmerksomheten rettes mot motorisk læring og ferdighetsinnlæring hvor aktiviteter er tilrettelagt slik at de stimulerer mestringsfølelse (Trudeau & Shepard, 2005). En slik innretning av den planlagte fysiske aktiviteten mener vi det er fagutdannet personell som kan stå for.

Norsk Lektorlag stiller seg meget kritisk til forsøkene på å avgrense aktivitet kontra fag. *"To uketimer fysisk aktivitet skal være en del av den obligatoriske skoleplikten, men tiltaket er ikke en utvidelse av kroppsøvingsfaget. Det skal ikke fastsettes egne kompetansemål, men aktiviteten vil kunne støtte opp under kompetansemål i fag."* Denne avgrensingen vil fungere i det henseende å spare penger ved å spare faglært personell. Avgrensningen kan leses som en devaluering av undervisningspersonale med utdannelse i kroppsøvingsfaget og en nedprioritering av betydningen av kvalitet i forbindelse med fysisk aktivitet.

Departementet skriver videre at *"Behovet for fysisk aktivitet er trolig størst for de eldre elevene på barnetrinnet, det vil si 5.-7.årstrinn. Utvidelsen innebærer at to av barnetrinnene, eksempelvis 6. og 7.årstrinn, kan få en uketime med fysisk aktivitet hver."* Norsk Lektorlag etterlyser en nærmere begrunnelse for antakelsen av at behovet for fysisk aktivitet er størst for de eldre elevene på barnetrinnet. For at elever skal få de beste forutsetninger for å trives med fysisk aktivitet og gjøre fysisk aktivitet til en del av sin faste hverdagsrutine videre i livet, er de avhengige av fagutdannede lærere og/eller lektorer. Hvis arbeidet med å utvikle en allsidig motorisk grunnkompetanse starter tidlig på barnetrinnet, vil det være større muligheter for at en større andel av elevene vil fortsette med fysisk aktivitet. På denne bakgrunn kan det

argumenteres for at vi bør styrke timetallet tidlig på barnetinnnet. Knyttet til denne argumentasjonen ligger også det faktum at elever som har fagutdannende lærere i kroppsøving, har en mer positiv opplevelse av faget enn andre elever (*Trudean & Shepard, 2005*). Det er større sannsynlighet for at elever med positive opplevelser knyttet til fysisk aktivitet vil fortsette å være fysisk aktive i ungdoms- og voksenalder. Dette må være hovedmålsetningen bak satsningen på økt fysisk aktivitet i skolen.

Norsk Lektorlag mener at lærere bør ha minst 60 studiepoeng for å undervise i kroppsøving, og at det ikke skal stilles lavere krav i dette faget enn i andre fag. Lærerkompetanse kan på ingen måte erstattes av at Utdanningsdirektoratet utarbeider en ressurs- og idébank til bruk for skolene, selv om det i og for seg er positivt at det utarbeides en slik. Norsk Lektorlag vil advare mot at man som en form for nødløsning godtar ufaglærte lærerkrefter i hele eller deler av fag. Dette er i strid med nasjonale målsetninger om at læreryrkets status skal heves. Dersom prinsippet først innføres og institusjonaliseres, kan det lett smitte over på andre fag. Forslaget åpner for at man i neste omgang foreslår å styrke elevenes matematikkaktiviteter gjennom timer med obligatorisk regnelek under ledelse av voksne uten matematikkunnskaper. Norsk Lektorlag finner det overraskende at man velger å fremme dette forslaget i kjølvannet av at det har blitt stilt strengere kompetansekrav for å undervise i andre fag i den norske skolen.

VII: Bestemmelsene om private skoler for funksjonshemmede

Norsk Lektorlag stiller seg positivt til private skoler som gir et utfyllende bidrag til tilbudet i den offentlige skolen. Norsk Lektorlag støtter forslagene om innføring av hjemmel til etter søknad å gi dispensasjon for å kreve inn skolepenger og innføring av hjemmel til å gi forskrift om tilskuddsordninger. Norsk Lektorlag mener at det fortsatt bør finnes hjemmel for å godkjenne nye skoler for funksjonshemmede.

VIII: skolepenger for særskilt tilrettelagt videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett

Norsk Lektorlag mener at private skoler med offentlig støtte og offentlige skoler bør reguleres likt i forhold til retten til å ta skolepenger. Norsk Lektorlag mener at prinsippet om gratis opplæring ble innført uten at det samtidig ble gitt ressurser til å dekke tapet av elevenes bidrag, særlig i videregående skole. Dette har ført til at mange av de kulturelle og faglige aktivitetene som til da hadde beriket skolen, er blitt borte, og vi sitter igjen med en fattigere skole. Ekskursjoner til institusjoner, naturområder og arbeidsplasser, teaterturer og språkturer osv har vært et viktig bidrag i skolen for å gi elevene felles opplevelser og til å gi elever muligheter til å vise seg fram på ulike arenaer. Dette har gitt en bedre skole og har også bidratt til å forebygge frafall. Norsk Lektorlag mener at departementet bør vurdere ordninger som kan rette opp den negative utviklingen etter innføringen av gratisprinsippet, herunder vurdere ordninger som gjør det mulig å kreve noe skolepenger av elevene. Toppidrett og andre faglige og kulturelle aktiviteter som krever store ressurser og er rettet inn mot elever med spesielle talenter og sterke interesser, bør behandles likt, og det bør utvikles felles ordninger som ikke setter toppidrett i en faglig særstilling.

Med hilsen
Gro Elisabeth Paulsen (sign)
Leder
Norsk Lektorlag